



Universiteit  
Leiden  
The Netherlands

**‘In een vrije markteconomie geniet het individu echte vrijheid..?’ (2)  
een visie op de vrije markt door de Nieuwe Communistische Partij  
Nederland (NCPN)**

Klift, W. van der

**Citation**

Klift, W. van der. (2011). ‘In een vrije markteconomie geniet het individu echte vrijheid.’ (2): een visie op de vrije markt door de Nieuwe Communistische Partij Nederland (NCPN). *Bestuurskundige Berichten*, 26(4), 16-17. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3212075>

Version: Not Applicable (or Unknown)  
License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)  
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3212075>

**Note:** To cite this publication please use the final published version (if applicable).

## 'In een vrije markteconomie geniet het individu echte vrijheid..?' (2)

Een visie op de vrije markt door de Nieuwe Communistische Partij Nederland (NCPN)

door Wil van der Klift



*Wil van der Klift is voorzitter van de Nieuwe Communistische Partij Nederland (NCPN), in 1992 opgericht als opvolger van de CPN.*

Vrijheid bestaat niet absoluut, maar is altijd gebonden. Het begrip 'vrije markt' is daarom ook verwarrend, omdat de suggestie wordt gewekt dat de markt vrij zou zijn. Juist tegenwoordig wordt duidelijk hoezeer de markt het moet hebben van staatsinterventies. De menselijke vrijheid is altijd plaats- en tijdbepaald.

In de zogenaamde vrije westerse wereld staat het individuele bezit (van de productiemiddelen) centraal en daarmee ook de uitbuiting van de ene mens door de andere. De bezitters van de productiemiddelen en het grote kapitaal zijn in staat de arbeidskracht van de werkenden te exploiteren en steken de meerwaarde van de arbeid die wordt geleverd in hun zakken. Die meerwaarde staat in geen enkele relatie tot het aangeboden loon en is ook veel meer dan nodig voor noodzakelijke investeringen, onderzoek en vernieuwing van de productiemiddelen. Bovendien kan heden ten dage ook niet meer worden volgehouden dat die extreme exploitatie een 'vergoeding' is voor de risico's die een individuele ondernemer neemt.

De arbeid is allang vermaatschappelijkt. De bezitters van de (grote) productiemiddelen en het investeringskapitaal (of beter: speculatiekapitaal) kopen de benodigde kennis in – wederom tegen te lage, maar in dit geval wel aanzienlijke beloningen. Er is in de westerse landen eigenlijk sprake van een 'dictatuur van het kapitaal'. Niet de werkelijke producenten staan aan het roer van de maatschappij, maar de eigenaren van de productiemiddelen en het kapitaal.

Deze laatsten beschikken over een (relatieve)

vrijheid van handelen, omdat zij in staat zijn de dominante politiek koers uit te zetten en te controleren. Daartoe staan hen het staatsapparaat, grote delen van het onderwijs, hier en daar ook nog de invloed van de kerken en de dominante media ter beschikking. Tegelijkertijd betekent deze situatie omgekeerd dat de werkenden en uitkeringsgerechtigden slechts beschikken over een beperkte vrijheid. Elke poging om de bestaande maatschappijverhoudingen te veranderen wordt tegengewerkt en waar nodig (en mogelijk) bestraft. Alles wordt in het werk gesteld om de huidige maatschappelijke verhoudingen intact te houden en verder te versterken. Recente ontwikkelingen zijn het Verdrag van Lissabon en pogingen om te komen tot een Europese (economische) regering die de soevereiniteit van de Europese staten wil uithollen en de nationale vrijheid verder zal beperken.

De stelling 'In een vrijemarkteconomie geniet het individu echte vrijheid' scheidt om meerdere redenen verwarring. Allereerst is de markteconomie helemaal niet vrij, maar afhankelijk van staatsbemoeienis, dus van publieke middelen. Ten tweede gaat elke definitie mank die tracht iets te zeggen over de individu, zonder die individu onmiddellijk in relatie te brengen met het collectief. Ten derde wordt niet duidelijk welke vrijheid wordt bedoeld. De vrijheid om ten koste van anderen jezelf te verrijken? De vrijheid om je kapot te zuipen? De vrijheid om door gevaarlijk gedrag anderen in het nauw te brengen? De vrijheid om te sterven van armoede? De vrijheid om van alles te dromen, maar niets te kunnen? Welke 'mand' (Helsinki) wordt bedoeld? Gaat het om economische vrijheden of om ideële vrijheden? Wat bijvoorbeeld met de vrijheid van meningsuiting? Moet iedereen alles mogen zeggen, ook als dat ten koste gaat van de gemeenschap? En andersom trouwens ook: moet een al dan niet terecht beroep op het algemeen belang elke persoonlijke vrijheid op zo'n moment ondergeschikt maken? Waar liggen de grenzen tussen vrijheid en noodzakelijkheid? Waar lopen individueel belang en gemeenschappelijk belang nog parallel en waar botsen die belangen (en daaraan verbonden vrijheden)? Ten slotte: wat

***"De bezitters van de productiemiddelen en het grote kapitaal zijn in staat de arbeidskracht van de werkenden te exploiteren"***

wordt bedoeld met echte vrijheid, bestaat er ook nog een 'onechte vrijheid'?

Maar laten we er geen woordenspel van maken. Praktisch kan er een onderscheid worden gemaakt tussen individuele vrijheid versus sociale vrijheid. In het kapitalisme staat de individuele vrijheid centraal. Met name de individuele vrijheid om eigen bezit te vergaren en te verdedigen, ongeacht de gevolgen voor de gemeenschap. Het socialisme tracht de collectieve vrijheid tot alomvattende menselijke ontwikkeling te realiseren en zal soms genoodzaakt zijn individuele vrijheid die de collectieve belangen schaden in te perken. Mensen zijn sociale wezens.

Zij kunnen zich niet in hun eentje ontwikkelen. Ontwikkeling vindt plaats in een ingewikkeld spel van onderlinge relaties en afhankelijkheden. Elke poging om het unieke van de individu als enige of doorslaggevend uitgangspunt te nemen voor gedachten over het menselijke handelen gaat daarom bij voorbaat mank. Het evenwicht tussen individuele en sociale belangen wordt maatschappelijk ingevuld en is afhankelijk van veel factoren, met name de economische mogelijkheden die voorhanden zijn.

Het is juist de 'vrije markt' die de individuele en collectieve ontwikkeling steeds meer in de weg zit. Waar het kapitalisme langdurig de motor was van de vooruitgang, vormt dit maatschappijstelsel nu een blok aan het been van de menselijke vooruitgang. Van progressief gedegenereerd naar regressief en en steeds repressiever. Van repressieve tolerantie naar pure repressie. Wellicht in Nederland nog niet

elke dag zichtbaar, maar onvermijdelijk nu het systeem mondiaal uit de markt wordt gezet en niet meer in staat is de burgerij tevreden te houden.

Opmerkelijk is dat de rol van de media om het beeld van de voordelen van de vrije markt voor de individuele ontwikkeling te schetsen steeds belangrijker wordt. Dat is de fase waarin de aftakeling van de vrije markt nu verkeert. Alleen

nog door een continue stortvloed aan valse beelden kan de harde werkelijkheid nog enigszins worden verbloemd. In feite is er steeds meer sprake van een mediacensuur

door mediabedrijven die in handen zijn van ondernemers. Kortgeleden in Engeland dramatisch duidelijk gemaakt door het Murdoch-concern. Maar steeds meer mensen merken dat de vrije markt hen niets anders brengt dan werkloosheid, lagere lonen, minder sociale zekerheid. De scheuren in het beeld worden steeds duidelijker.

Vrijheden zijn geen abstracte, in de lucht zwevende begrippen. Vrijheid is verbonden met politieke en economische macht, met (klassen-) strijd. De heersende elite, het Gooise matras, de machthebbers op de 'vrije markt' zijn vrij omdat het overgrote deel van de bevolking onvrij en machteloos is. Dat is natuurlijk lang niet altijd te zien als je bijvoorbeeld door Amsterdam loopt en het mooi weer is. Vooral voor jongeren lijkt de zon nog volop te schijnen, maar ook zij leven nog volop op de pof. Dat was de enige manier die de 'vrije markt' de afgelopen jaren had om het leven dragelijk (soms zelfs leuk en spannend) te houden voor de bevolking in de westerse vrije markten. ■